

Jana PLÁTOVÁ: *Dokonalá láska vyhání strach. Recepce Janových epíštol v díle Klementa z Alexandrie*. Jihlava: Jan Keřkovský - Mlýn 2018. 221 s.

POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Téma monografie predloženej ako habilitačná práca obracia našu pozornosť na recepciu Jánových novozákonných listov v diele Klementa Alexandrijského. U Klementa z Alexandrie, ktorý je známy ako kresťanský platonik, sa zvyčajne kladie do popredia jeho závislosť na stredo-platónskej a stoickej filozofii a zatláča sa do úzadia jeho pevné zakotvenie vo sv. Písme. Až v poslednej dobe si autori vo väčšej miere všímajú Klementa aj ako kresťanského autora a jeho prínos do kresťanskej spirituality, skúmajú jeho myslenie, zdroje i spôsob výkladu Písma. Klementovmu vzťahu k Jánovým listom bola aj napriek tomu doteraz venovaná len minimálna pozornosť. Pozitívne preto hodnotím už zámer autorky prispieť k výskumu Klementovho učenia sústredením sa na význam teológie Jánových listov pre jeho dielo prostredníctvom podrobného zmapovania ich poznania Klementom.

Problematika vplyvu Jánových listov na Klementa z Alexandrie nie je dr. Plátovej nijako cudzia. Svojím vedeckým zameraním pokrýva práve túto oblasť, v rámci starokresťanskej literatúry sa venuje tiež patristickej exegéze, ktorá s danou problematikou úzko súvisí, je autorkou radu parciálnych štúdií i prekladov, a to nielen Klementových diel. Dosvedčujú jej erudíciu i dobrú orientáciu v skúmanej oblasti rovnako, ako *Úvod* predloženej monografie (s. 5–20). Podrobne mapuje a hodnotí stav problematiky, poukazuje na vedecké práce a autorov, ktorí sa jej venujú, charakterizuje jednotlivé Klementove spisy, upozorňuje na ich špecifiká i špecifiká práce s nimi.

Monografia je rozdelená na dve metodologicky odlišné časti. Prvá časť (*Klementovy odkazy na Janovy listy*; s. 21–78) je prehľadová. Habilitantka v nej uvádza všetky priame i nepriame odkazy na Jánove listy v Klementových textoch. Odkazy sú usporiadané postupne podľa poradia veršov v listoch, pričom autorka explicitne uvádza, či ide o citáciu, parafrázu alebo o alúziu. Súčasne uvádza miesto, resp. miesta, kde sa daný verš v Klementovom diele nachádza. Každý z odkazov dopĺňa precízna analýza, ktorá si všíma variant citovaného biblického textu, Klementov výklad i kontext, v rámci ktorého sa na ten ktorý verš odkazuje. Kapitulu uzatvára *Zhrnutie* (s. 69–78), v ktorom J. Plátová sumarizuje povedané jednak v podobe tabuliek (*Prehľad odkazov na 1–3Jn v Klementovom diele* radený podľa veršov Jánových listov a podľa Klementových diel; s. 69–74), jednak slovne, keď v ôsmich bodoch (s. 74–78) vyslovuje čiastkové závery o vplyve teológie Jánových listov na formovanie

Klementovho myslenia. Recipientom ponúka istý súhrn aj na základe synopsisie Klementom citovaného gréckeho textu a latinských prekladov prvého a druhého Jánovho listu, ktorá sa nachádza v *Prílohe I* na konci knihy (s. 201–211). O čiastkových záveroch nehovorím s výčitkou. Skôr naopak, pretože autorka sa na tomto mieste mohla oprieť iba o štatistickú analýzu citácií, na základe ktorej nie je možné podať komplexnú informáciu o vplyve Jánových listov na Klementa, a závery, ktoré napriek tomu vyslovila, tak považujem za ústretový krok voči recipientom.

Druhú časť práce (s. 79–168) tvoria štyri kapitoly, ktoré sú venované, ako napovedá už názov časti, *teológii Prvého Jánovho listu ako implicitnej súčasti Klementovho učenia o pravom gnostikovi*, pričom je pojmom gnostik označovaný ten, kto skutočne pozná Boha a snaží sa mu svojím životom pripodobniť, teda kresťan. V tejto časti autorka podrobuje Klementove texty so vzťahom k Jánovým listom dôkladnej obsahovej analýze, zameriava sa však výlučne na 1Jn, pretože v 2Jn a 3Jn nenašla nijaké významnejšie paralely s Klementovým učením. Druhá časť monografie priamo nadväzuje na prvú časť a rozvíja ju. Jej kapitoly sa dotýkajú štyroch tematických oblastí (Svetlo, resp. metafora Boh–Svetlo; svet a hriech; Božie synovstvo a odvážna dôvera; pripodobnenie Bohu), v ktorých sa vplyv Prvého Jánovho listu na Klementovo teologické myslenie javí ako zvlášť silný. Každá z kapitol pôsobí jednoliatym dojmom a je kompaktná, hoci pri práci s Klementovými textami sa autorka musela vyrovnáť s ich rozdielnym štýlom výkladu i veľkou obsahovou rozmanitosťou, tiež s častým presahom tém jednej do druhej. Okrem toho sú Klementove diela viac či menej nasýtené odkazmi na authority, ktoré netvoria homogénnu skupinu, zahŕňajú totiž citáty z klasikov antickej literatúry, z Písma, apokryfov, zo spisov apoštolských otcov i heterodoxných autorov. Pri obsahovej analýze Klementových textov sa preto autorka nesústreďuje iba na biblické odkazy, ale sleduje aj to, ako Klement reflektuje jednotlivé motívy zastúpené v učení stoikov či Platóna, ale aj v dielach epikov či tragikov. Ako klasický filológ musím vyzdvihnúť, že si habilitantka, zvlášť v prvej kapitole druhej časti monografie, všíma aj formu súvetí používaných v 1Jn, ich význam pre istý druh výpovede a ich reflexiu v Klementových textoch, čo zhrnula aj do prehľadných tabuliek (s. 96, 97). Tak ako prvú, aj druhú časť monografie uzatvára *Zhrnutie* (s. 165–168).

V *Závère* (s. 169–172) J. Plátová syntetizuje poznatky, ku ktorým dospela na základe štatistickej i obsahovej analýzy Klementových textov, sumarizuje povedané, predstavuje Klementov štýl písania a snaží sa odpovedať na otázku, ktorý motív z Prvého Jánovho listu bol pre Klementa najdôležitejší. Konštatuje, že vo všetkých dôležitých témach je Klementovo učenie v súlade s teológiou 1Jn. Klement túto teológiu zovšeobecňuje, domýšľa a používa pre

svoju vlastnú plne kresťanskú teológiu, pričom sleduje duchovný pokrok každého kresťana, ktorý sa už na tomto svete snaží o pravé poznanie (s. 172).

Predložená monografia je opatrená bohatým poznámkovým aparátom a rozsiahlou bibliografiou. Bibliografia reflektuje významnú literatúru na danú tému; obsahuje takmer 180 položiek, pričom sa zvlášť uvádzajú primárne pramene a zvlášť sekundárna literatúra. Nechýba ani *Zoznam skratiek* a *Index locorum*. Text práce je v *Prílohe II* (s. 213–214) veľmi účelne doplnený o *exemplum*, o ktorého príslušnosti k Jánovým *Skutkom* sa síce diskutuje, no Klement ho vo svojom diele *Quis dives salvetur?* použil na ilustráciu veľkosti Božej lásky k človeku, ktorý opätovne upadol do hriechu.

Monografia sa vyznačuje presnou terminológiou a kultivovaným jazykom. Text je písaný systematicky, jednotlivé časti práce na seba logicky nadväzujú. Za analýzou možno vidieť starostlivú prípravu, hlboký ponor do skúmanej problematiky a minucióznu prácu s primárnymi prameňmi. Autorka prejavila v práci rozhladenosť a jednoznačne prispela k rozšíreniu poznatkov v danej oblasti bádania. Dbala tiež, pokiaľ som schopná to posúdiť ako nerodená hovoriaca, na dodržiavanie jazykovej normy v češtine.

Celkovo konštatujem, že predložená habilitačná práca spĺňa požiadavky štandardne kladené na úroveň prác tohto typu a **odporúčam**, pripojac patričnú klauzulu v češtine, **pokračovat v řízení pro jmenování Mgr. et Mgr. Jany Plátové, Ph.D. docentem pro obor Teologie.**

V Prešove 26. 3. 2019

doc. Mgr. Erika Brodňanská, PhD.